

בס"ד. אחרון של פסח, ה'תשמ"ג

(הנחה בלתי מוגה)

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאותי. וידוע הדיוק בזה בזהר², כימי, כיום צאתך מבעי לי, דהא בחד זמנא נפקו, וכן בזכירת גאולת מצרים כתיב: למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים (יום, לשון יחיד), וא"כ למה נאמר כימי לשון רבים. ומבואר בזה בדרושי רבותינו נשיאינו³, דכל הימים מימי גאולה הראשונה מגלות מצרים עד גאולה העתידה לבוא בב"א הם ימי צאתך מארץ מצרים, ולכן אמר כימי לשון רבים. אמנם דבר זה גופא דורש ביאור, איך אפשר לומר שכל הימים מיצי"מ עד הגאולה העתידה הם ימי צאתך מארץ מצרים, הרי רוב ימים אלו הם ימי גלות. והיינו, שמלבד הזמן המוגבל שביהמ"ק הי' קיים, ת"י שנה דבית ראשון ות"כ שנה דבית שני, הנה כל הימים בזמן שבינתיים, שלאח"ז ושלפנ"ז, היו ימי גלות. ועוד זאת, שאפילו ימי הבית השני עצמו לא היו ימי גאולה ממש, שהרי חסרו בו ה' דברים שהיו בבית ראשון (כדאיתא בגמרא⁴ שלכן כתיב⁵ בי' ואכבד, חסר ה'). ובפרט ע"פ המבואר בעץ חיים⁶, שמעמד ומצב ספירת המלכות בזמן גלות בכל הי' למעלה יותר ממעמדה ומצבה בזמן בית שני. וא"כ, צריך להבין איך נקראו כל ימים אלו בשם ימי צאתך מארץ מצרים.

גם צריך להבין מ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, דקאי על הנפלאות שיהיו בגאולה העתידה לבוא במהרה בימינו ממש ע"י משיח צדקנו, ובפרט אלו המנויים בהפטרות אחרון של פסח, שבה נתבאר פרטי עניני הגאולה העתידה שתהי' כמו גאולת מצרים, הן בעצם הגאולה, הן בקרי"ס, שזהו מ"ש⁷ והחרים הוי' את לשון ים מצרים והניף ידו על הנהר גו' והכהו גו' כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים, והיינו, שכשם שביצי"מ היתה קריעת ים סוף, כך תהי' לע"ל בקיעת נהר פרת (כמבואר הענין בזה בשער האמונה⁸), דלכאורה אינו מובן⁹, דמכיון שהכתוב אומר שלע"ל יהיו נפלאות, היינו, שהנסים דלע"ל הם נפלאות אפילו לגבי הנסים דיצי"מ¹⁰, א"כ למה מקשר ומשווה אותם לעניני יציאת מצרים.

גם צריך להבין מ"ש בהפטרה במעלת הגילוי שיהי' במשיח צדקנו, ונחה עליו רוח הוי' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת הוי' והריחו ביראת

(7) שער לו (שער מיעוט הירח) פ"ב.

(8) ישעי' יא, טר"טז.

(9) פנ"ב ואילך.

(10) ראה ד"ה כימי צאתך תרפ"ו (סה"מ תרפ"ו ע' רמד). וראה גם סה"מ תרצ"א ותש"ח שם.

(11) ראה גם אוה"ת נ"ך עה"פ ע' תפו ואילך.

וש"נ. שער האמונה פט"ז.

(1) מיכה ז, טו.

(2) ח"ג קעו, א.

(3) ראה טז, ג.

(4) ד"ה כימי צאתך תרצ"א, תש"ח (סה"מ תרצ"א

ע' רעא. ע' רעה. תש"ח ע' 159. ע' 164).

(5) יומא כא, ב.

(6) חגי א, ח.

הוי"21 (דמורה ודאין)13, למה כולל חכמה ובינה יחדיו (רוח חכמה ובינה), וכן עצה וגבורה, וכן דעת ויראת ה', הרי הם מדריגות חלוקות14. וביותר אינו מובן מה שכולל יחדיו דעת ויראת ה', דבשלמא מ"ש רוח חכמה ובינה ביחד, מבואר בדרושים15 שזהו לפי שלע"ל יהי' גילוי פנימיות חו"ב (חו"ב בשלימותן), שאז הן תרין ריעין דלא מתפרשין16, ומצד פנימיותן כחדא אינן17, ולכן נאמר ונחה עליו גו' רוח חכמה ובינה (שכוללם יחדיו), כי במשיח יהי' גילוי פנימיות המוחין. ועד"ז יומשך גם במדות, שגם בפנימיות המדות ב' הקוין הם בהתאחדות, שזהו מ"ש רוח עצה וגבורה ביחד. אך עפ"ז יוקשה ביותר מה שכולל דעת ויראת הוי' ביחד, דלכאורה הם דברים נפרדים ורחוקים זה מזה, שהרי דעת הוא במוחין, ויראה היא במדות, ועד שהיא סיום המדות. וגם צריך להבין הענין בזה בעבודת האדם, דכיון שכל הגילויים דלעתיד תלויים במעשינו ועבודתנו עתה כל זמן משך הגלות18, ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא, כאשר קול דודי הנה זה בא19, וכבר כלו כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה20, הרי מובן, שהעבודה אז שייכת וקשורה ביותר אל הגילויים דלע"ל, ומזה מובן שכל הפרטים והתוארים דרוח חכמה ובינה כו' דעת ויראת ה' ישנם בעבודת האדם גם עתה. וצריך להבין הענין בזה.

ב) ונקודת הביאור בכ"ז בקיצור, דהנה, כל ענין הגלות הוא רק ירידה לצורך עלי', שהרי בודאי אין הירידה לשם ירידה ח"ו, אלא בשביל העלי'. ובפרט הגלות האחרון, גלות אדום, שהוא גלות ארוך, וכדאיתא במדרש21 גבי חלום יעקב, שראה שרו של עשו עולה ולא יודע כמה, שלכן נתיירא ואמר אפשר שאין לזה ירידה, כי החושך הוא כפול ומכופל, ולא רואים איך משם אורידך נאום הוי"22 (בזמן הגאולה), הנה גלות זה בפרט, כל תכליתו היא העלי' שעל ידו. וכמבואר23 בענין הירידה למצרים, כמ"ש24 ירוד ירדנו, שהיא ירידה גדולה, שתכליתה היא עלי' גדולה, כמ"ש25 ואנכי אעלך גם עלה, ועד שהעלי' היא גדולה כ"כ שאי אפשר להגיע אלי' אלא ע"י הירידה.

ובזה יובן מה שכל יום ויום מימי הגלות נקרא בשם ימי צאתך מארץ מצרים, לפי שתכלית העבודה שבכל יום ויום, דכל יומא ויומא עביד עבידתי26, היא לתקן את הגלות שבו ולעשותו לגאולה, ע"י אתכפיא סט"א ואתהפכא כו', שע"ז נעשה יום זה יום של גאולה, כידוע בענין וגולה27 על ראשה, שכאשר מכניסים אות אל"ף,

12) שם, ב ואילך.
 13) סנהדרין צג, ב.
 14) ראה רד"ה ונחה עליו תרפ"ז (סה"מ תרפ"ז ע' קסג).
 15) ריש וסוף ד"ה הנ"ל (ע' קסג. ע' קעד).
 16) ראה זח"ג ד, א. ועוד.
 17) ראה שם רצ, ב.
 18) ראה תניא רפ"ז.
 19) שה"ש ב, ח. וראה שהש"ר עה"פ. רד"ה קול דודי תש"ט (סה"מ תש"ט ע' 107).
 20) סנהדרין צז, ב.
 21) ויק"ר פכ"ט, ב. ועוד.
 22) עובדי' א, ד.
 23) ראה תו"א ר"פ שמות. תו"ח ואוה"ת שם.
 24) מה"מ תש"ט שם.
 25) מקץ מג, כ.
 26) ויגש מו, ד.
 27) זח"ג צד, ב.
 28) זכרי' ד, ב. וראה ויק"ר ספל"ב. לקו"ת בהעלותך לה, ג. אוה"ת בא ס"ע ערב ואילך.

אלופו של עולם²⁸, בתוך הגולה (הגלות), אזי נעשה מגולה גאולה. ומה שנקראים ימי צאתך מארץ מצרים דוקא (ולא ימי גאולה סתם), הרי זה לפי שהכח ופתיחת הפתח לענין הגאולה ה' ביצי"מ (כמבואר בכמה דרושים²⁹), והיינו, שבגאולת פסח יצאו בני"מ מגדר גלות לגדר גאולה³⁰. וכמובן גם ממארז"ל שטרי קודם³¹, עבדי הם³² ולא עבדים לעבדים³³. ולכן, כל יום ויום הוא יום של צאתך מארץ מצרים. וכמודגש במארז"ל³⁴ שבכל דור ודור (ורבינו הזקן מוסיף ומבאר בספר התניא³⁵) וכל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שכיון שזהו חיוב של תורת אמת, הרי מובן שזהו ענין אמיתי, שבכל יום ויום הוא יוצא באמת ממצרים. וזהו מה שבהתחלת כל יום (לפני לימוד התורה, ועאכו"כ לפני הנהג בהם מנהג דרך ארץ³⁶) צ"ל העבודה דתפלה וק"ש, שהמס"נ דק"ש הו"ע יצי"מ³⁷. וכיון שכל בני"מ הם בחזקת כשרות³⁸, הרי מובן, שבכל יום ויום פועל כל איש מישראל שיהי' יום של גאולה, ולכן נעשה יום צאתך מארץ מצרים באמת.

וְעַזְנִי כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, היינו, שבגאולה העתידה תהי' מעלה גדולה יותר עד לענין של נפלאות לגבי ימי צאתך מארץ מצרים, והיינו, שאף שכל ימי היציאה ממצרים הם באופן של עלי' אחר עלי', מעלין בקודש³⁹, מ"מ הגאולה דלעתיד תהי' שלא בערך לזה.

ג) וביאור הענין יובן ע"פ המבואר בספרי קבלה⁴⁰, שבסדר הדורות שהוא ע"פ סדר הספירות, הנה הדור שלפני ביאת משיח, עקבתא דמשיחא, שייך לספירות נצח והוד, שהם לבר מגופא. וביניהם גופא הנה הספירה הראשונה והעיקרית היא ספירת הנצח, שיש בה ענין מיוחד ומעלה מיוחדת, שלכן היא המביאה לידי הגילויים דלעתיד לבוא שהם שלא בערך כלל לגבי הגילויים שלפנ"ז.

ויובן זה ע"פ משל מספירת הנצח כפי שהיא למטה במלכותא דארעא, דכיון שמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא⁴¹, לכן, מענין הנצח למטה יובן ענינה של ספירת הנצח כפי שהוא אצל מלכו של עולם (שממנה נשתלשלה מדת הנצח למטה). והענין הוא (כמבואר בקיצור בדרושים אלו⁴², ובארוכה בדרושי ההילולא⁴³), דהנה אנו רואים במלך בשר ודם, שבשנים כתיקונם, אף שמנהיג את כל המדינה, מ"מ יש אצלו ענינים שאינם בגלוי, להיותו משכמו ולמעלה גבוה מכל העם⁴⁴.

38) רמב"ם הל' קידוה"ח פ"ב ה"ב.

39) ברכות כח, א. ושי"נ.

40) לקו"ת וספר הליקוטים להארז"ל תצא כא, י. וראה סה"מ ה'תש"ט שם (ע' 107 ואילך).

41) ברכות נח, א.

42) סה"מ תש"ט שם (ע' 126 ואילך).

43) המשך באתי לגני השי"ת פ"א ואילך (סה"מ השי"ת ע' 131 ואילך). וראה גם ד"ה באתי לגני שנה זו (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"ב ע' תסד ואילך).

44) שמואל-א ט, ב. וראה אוה"ת וירא ח"ד תשסד, ב. שה"ש ח"ב ע' תיד ואילך.

28) ראה לקו"ת תזריע כג, ג. ובכ"מ.

29) ראה ד"ה כימי צאתך הנ"ל (שבהערה 4).

30) ראה לקו"ש ח"ה ע' 177.

31) תו"כ ופרש"י בהר כה, מב.

32) בהר שם. כה, נה.

33) קידושין כב, ב. ב"מ י, א.

34) פסחים קטז, ב (במשנה).

35) פמ"ז. וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים וכו' ח"ב ע' תריח בשוה"ג.

36) ברכות לה, ב.

37) ראה תניא שם. ובכ"מ.

ובפרט ענינים אלו שגם אצלו הם בבחי' סתימא דכל סתימין, וכמו האוצרות שאצרו אבותיו ואצר הוא בעצמו, שהם יקר מכל יקר, הנה לא זו בלבד שאינו משתמש בהם להנהגת המדינה, אלא עוד זאת, שע"ד הרגיל אינו מראה אותם, אפילו לעצמו כביכול, כי הם סגורים ואצורים מעין כל רואה ולא תשורם עין. ועוד זאת, שאפילו בזמן של מלחמה, שאז הנהגתו באופן דאמר מלכא עקר טורא⁴⁵, יש דברים שמגלה ויש דברים שמכסה, ויש דברים שהם באופן הסתום מכל סתום. וכמו חיי המלך עצמו, שאינו יוצא למלחמה, ובלשון הכתוב⁴⁶ לא תצא עוד עמנו למלחמה גוי'. אמנם יש ענין אחד שפועל שהמלך יוציא את כל אוצרותיו ויראה ויגלה אותם ויביאם לשימוש בני המדינה, ועד לאופן של בזבז, שזהו כאשר יש מציאות של אויב ומתנגם למלך, שזהו היפך הכרת המלכות והקב"ע למלך, הנה במצב כזה מתעוררת בו מדת הנצחון, ולכן מבזבז כל האוצרות, ועד שמעמיד גם חייו בסכנה, וגם מבזבז האוצרות שאצרו אבותיו ואבות אבותיו, שבפרט אחד הם יקרים אפילו מחייו כו' (שהרי אע"פ שכל אשר לאיש יתן בעד נפשו⁴⁷, מ"מ, יש דברים שהם יקרים לו מחייו כו'. וגם ענין זה למטה הוא לפי שנשתלשל מלמעלה כו').

ומכל הנ"ל יובן גם בנמשל, במעלת הגילויים דלעתיד שיתגלו ע"י העבודה בזמן הגלות, שזהו לפי שהמעמד ומצב שבזמן הגלות קשור עם מדת הנצחון, שזה מביא לידי בזבז האוצרות כו'. דהנה, אף שבזמן הגלות אותותינו לא ראינו גוי' ולא אתנו יודע עד מה⁴⁸, ולא כמו בזמן הבית (בית ראשון ובית שני, שיש מעלה בכל אחד מהם, יש בזה מה שאין בזה) שהיו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות כו', שהי' גילוי אלקות כו', מ"מ, בזמן הבית יש ענינים שהיו בהעלם ובסתימות כו'. ודוקא בזמן הגלות, שאז הוא מצב של מלחמה נגד האויב ומתנגם, אשר חרפו אויביך הוי'⁴⁹, ובפרט בעקבתא דמשיחא, אשר חרפו עקבות משיחך⁴⁹, וכמבואר במאמרי כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע וביאורי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵⁰, שבזמן דעקבתא דמשיחא יש אויבים שמלעיגים על כל עניני יהדות, וצריך לעמוד נגדם בתוקף הכי גדול [ועד שמצד זה הי' משה רבינו עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה⁵¹, ובפרט מפני דרא דעקבתא דמשיחא⁵², מצד הקושי בנסיון המלעיגים כו'], הנה דוקא אז משליך המלך אפילו חייו מנגד, ומוציא ומגלה ומבזבז הכל כו'.

(ד) **וכיון** שהגילויים דלעתיד באים ע"י העבודה שבזמן הגלות שקשורה עם התגלות מדת הנצחון שמביאה לבזבז האוצרות כו', לכן יהיו באופן של נפלאות לגבי יצי"מ. ובכללות הרי זה הגילוי דפנימיות התורה שיהי' לעת"ל, שמשיח ילמד תורה את העם כולו⁵³, והיינו, שע"י משה נתגלה במ"ת (בעת יצי"מ) רק נגלה

51) בהעלותך יב, ג.
52) ראה גם סה"מ עטר"ת ע' תסד. תרפ"ה ע' קיב. תרפ"ט ע' סט. וש"נ.
53) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. לקו"ת צו יז, א. שער האמונה שם ואילך. סהמ"צ להצ"צ קי,

45) ב"ב ג, ב. וש"נ.
46) שמואל"ב כא, יז.
47) אויב ב, ד.
48) תהלים עד, ט.
49) שם פט, נב.
50) ראה סה"מ תרמ"ח ע' קפז. תרפ"ה ע' רנט. ב.
תש"ט שם (ע' 118). ועוד.

דתורה, ואילו ע"י משיח יהי' לעת"ל גילוי פנימיות התורה [ועז"נ⁵⁴ יבוא טוב ויקבל טוב כו', דקאי על משה ומשיח, גואל ראשון הוא גואל אחרון⁵⁵, כמבואר בשער האמונה⁵⁶ ובכ"מ⁵⁷], שזהו האוצר הכמוס, שיתגלה אז באופן של בזבוז⁵⁸, ועד שיגיע למקום הכי תחתון שאין תחתון למטה ממנו, שזהו מ"ש⁵⁹ ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי ארץ, היינו שיפעול את ענין הצדק כו' גם למטה בארץ [וכמבואר במ"א⁶⁰ על הפסוק⁶¹ אל יתהלל חכם בחכמתו גו' גבור בגבורתו גו' עשיר בעשרו (שהם ג' הקוים) כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי כי אני הוי' עושה חסד צדקה ומשפט בארץ כי באלה חפצתי נאום ה', שעיקר המעלה היא ההמשכה בארץ דוקא], ועד שיפעל גם בבעלי חיים, כמ"ש⁶² וגר זאב עם כבש וגו', לא ירעו ולא ישחיתו גו' כי מלאה הארץ דעה את הוי', שדעת הוי' תפעל גם בזאב כו', ובאופן שמלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים, שזהו באופן של בזבוז לגמרי, יותר אפילו ממה שצריכים הדגים שבים כו'.

ה) **ועפ"ז** יובן גם מ"ש ונחה גו' רוח דעת ויראת הוי', שכולל דעת ויראת ה' יחדיו, כי, לפני הגאולה אפשר שענין הדעת (דעת תחתון או אפילו דעת עליון) לא יפעל במדות, לפי שיש מיצר הגרון⁶³ שמפסיק בין המוחין למדות. אבל לעתיד, כאשר מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים, שדעה את הוי' יומשך גם בארץ, אזי יהיו דעת ויראת ה' באותה הרוח (רוח דעת ויראת ה'), שדעת ויראת ה' יהיו לדבר אחד, והיינו, שלא זו בלבד שתהי' אחדות בענין מוחין בפ"ע (רוח חכמה ובינה) ובענין המדות בפ"ע (רוח עצה וגבורה), אלא עוד זאת, שתהי' אחדות המוחין והמדות, רוח דעת ויראת הוי'.

וענין זה נוגע ושייך גם למעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות, שנוסף לכך שצ"ל גיעה והשתדלות בהנסתרות להוי' אלקינו⁶⁴, ועד לפנימיות חו"ב (כאופן השייך בזמן הגלות), צ"ל גם יגיעה והשתדלות שלא יהי' הפסק בין המוחין למדות, ועד שלא זו בלבד שהמוח שליט על הלב⁶⁵, אלא עוד זאת, שהמוחין יתאחדו עם המדות, רוח דעת ויראת הוי', שע"י ענין הדעת, שיתקע מחשבתו בחוזק (כמבואר בתניא⁶⁶), נמשך עד לענין הכי תחתון שבמדות, יראת הוי' (כולל גם יראה תתאה), ועד שנעשים מציאות אחת.

60) שער האמונה פי"ח (לה, א). וראה לעיל ע' צו ואילך.
61) ירמי' ט, כב-כג.
62) ישעי' יא, ו. שם, ט.
63) ראה תו"א הוספות קב, ג ואילך. ד"ה כימי צאתך דאור לייא ניסן (לעיל ע' קעה ואילך).
64) נצבים כט, כח.
65) זח"ג רכד, א. תניא פי"ב. פי"ז.
66) פ"ג.

54) ראה מנחות נג, ב.
55) ראה שמו"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א. שער הפסוקים להאריז"ל ויחי מט, י. תו"א ר"פ משפטים (עה, ב).
56) פנ"ו.
57) ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בהקדמה (א, ג ואילך). תו"ח שמות א, סע"ב. מג, ד. וש"נ.
58) ראה תורת חיים בשלח רכד, ב ואילך. רלה, ג. וראה ספר הערכים-חב"ד ח"ב ע' תטז. וש"נ.
59) ישעי' יא, ד.

ו) **וזהו** כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שגם כשנמצאים בגלות לא צ"ל נפילת הרוח (אַרְאָפְגַעפּאַלְן) ח"ו, כיון שיודעים שכל ענין הגלות הוא רק בשביל הגאולה, ועד שכל יום ויום הוא יום של גאולה, ונמצא שיש ריבוי גדול של ימים שמכניסים את אלופו של עולם לתוך הגולה, ועושים מגולה גאולה, ועי"ז ממהרים ומזרזים את ביאת משיח צדקנו, באופן שמיד הם נגאלין⁶⁷, במהרה בימינו ממש, בעגלא דידן.

